

عنوان مقاله:

نقش کمپانی هند شرقی انگلیس در تغییر جایگاه سیاسی و اقتصادی ایران در خلیج فارس

محل انتشار:

تاریخ اسلام و ایران، دوره 23، شماره 18 (سال: 1392)

تعداد صفحات اصل مقاله: 21

نویسندگان:

جواد موسوی دالینی

محمد علی رنجبر

خلاصه مقاله:

با اکتشافات جغرافیایی اواخر قرن 15 م/9 ق، شرایط حاکم بر خلیج فارس دگرگون شد و ساختارهای پیشین که رونق تجارت و دریانوردی آزاد همراه با تسلط و حاکمیت سیاسی و اقتصادی ایران بر خلیج فارس بود، از میان رفت. کمپانی هند شرقی انگلیس برای نظم دادن به مبادلات بازرگانی اتباع انگلیسی در شرق، با کسب مجوز تجاری از ملکه الیزابت در سال 1600 م/1010 ق ایجاد شد و پانزده سال پس از آن در بمبئی و کلکته نمایندگی تاسیس کرد. این کمپانی نزدیک به دو دهه پس از تاسیس، خلیج فارس را از جمله مناطق نفوذ خود در کار تجارت برشمرد و برای آن جایگاه ویژه‌ای در نظر گرفت. با شکست و اخراج پرتغال از هرمز (1622 م/1032 ق)، موقعیت کمپانی هند شرقی انگلیس در منطقه تثبیت شد. در دوره ی حکومت افغان‌ها و عصر نادرشاه (1148-1160 ق) با وجود مشکلات و نابسامانی‌ها، تکاپوی تجاری عناصر انگلیسی در سرحدات جنوبی ایران ادامه یافت. با آغاز فعالیت‌های سیاسی کمپانی در خلیج فارس از سال 1763 م/1177 ق، تلاش‌های استعمار بریتانیا برای حاکمیت بر خلیج فارس و تقابل و نقض حاکمیت و منافع ملی ایران نمود بیشتری یافت و در دوره ی حکومت زندیه (1175-1207 ق) و به ویژه اوایل قاجاریه (1820 م/1235 ق)، این تلاش ها بیشتر شد. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که تلاش برای انزوا، ناتوان سازی و محدودکردن نقش آفرینی ایران در حوزه ی استراتژیک خلیج فارس، در این مقطع سیاست کمپانی - هند شرقی انگلیس محسوب می شد.

کلمات کلیدی:

خلیج فارس، کمپانی هند شرقی انگلیس، مرکانتیلیسم، قرارداد صلح عمومی

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/935474>

